

לוקוטי ופסקי הלכות "חוקי היום"

ותלמודם
"חוקי היום"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב היים אהרן בלייער שליט"א

דיני

לעבור לפני

המתפלל ב'

בקשה:

נא לשלוח לכמה שיותר
אנשים כדי שיגיע הלכות
אלו לבתי בני ישראל,
לתועלת הציבור, וכך יש
לכם יד בהפצת תורה
ובהלכות נחוצות

לקבל הגליון כל שבוע במייל:

Paskenshtibel@gmail.com

אפשר להוריד
גליונות קודמים

[Archives - ארכיון](#)

לתרומות

ליקוטי ופסקי הלכות "חוקי היום"

ותלמודם
"חוקי היום"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

312

דיני לעבור לפני המתפלל - ב' | פרשת חיי שרה תשפ"ד

נא לא לעיין בגליון
בשעת התפילה
וקריאת התורה

כמה יסודות

הקדמה

- א. בגליון שעבר (311) הבאנו כמה יסודות בדיון לעבור לפני המתפלל, ונחזור על כמה מהם כהקדמה לגליון הנוכחי.
- ב. **טעמי האיסור.** י"מ טעם האיסור משום שהעברתו לפני המתפלל גורמת ביטול לכוונת המתפלל (שם אות י'), וי"מ משום שהשכינה עומדת כנגד המתפלל העומד לפני המלך ואין זה ממידת כבוד ומורא לשכינה להפסיק בין המתפלל והשכינה (שם אות י"א).
- ג. **מקום שאסור לעבור.** הבאנו שמקום שאסור לעבור לכל הדיעות הוא לפני ממש כשהוא תוך ד' אמות (שם אות י"ז). ובצד ממש של המתפלל מותר לעבור חוץ מהנהרה ע"פ זוהר הק' (אות ח"י), ולצד לפני המתפלל דהיינו לפניו באלכסון, נחלקו הפוסקים, י"א שאסור (אות י"ט) וי"א שמותר (אות כ') והבאנו דבשעת הדחק או לצורך מצוה מותר לעבור לפניו ולצד (שם).

גדר מתפלל

- ד. **שמונה-עשרה.** האיסור לעבור לפני המתפלל הוא כשמתפלל שמונה-עשרה, מתחילתו ועד שפוסע לאחוריו בסוף שמו"ע (מ"ב סי' ק"ב סק"ג).
- ה. **'שמע ישראל' וכו'.** יש גם ליזוהר שלא לעבור כנגד הקורא פסוק ראשון של קריאת שמע, שגם בזה צריכים כוונת המתפלל (אליהו זוטא בשם השל"ה הובא בביאה"ל סי' ק"ב ס"ה אסור).
- ו. **קדיש.** אסור לעבור כנגד האומר 'קדיש' משום דהוי כתפלה (שערי תשובה סי' נ"ו סק"א בשם ברכי יוסף), וטוב להחמיר עד גמר הקדיש שפוסע ג' פסיעות, ועכ"פ לכל הפחות עד 'דאמרין בעלמא' וכו' (בן איש חי פ' ויהי אות י', כף החיים נ"ה סק"ט). רבים אינם יודעים שדין זה נוגע גם לקדיש.

תפלה של מי נכלל באיסור

נשים

- ז. **אשה המתפללת.** גם אשה שמתפללת שמו"ע, אסור לעבור לפני שגם נגדה עומדת השכינה וגם היא צריכה לכוון, וגם משום שהאיסור ישיבה לפני המתפלל נלמד מתפילת חנה (גמ' ברכות דף ל"א ע"ב) הרי שגם אשה בכלל זה (א"א בוטשאטש), ולכן אשה המתפללת בביתה, תקפיד להתפלל כנגד הקיר או במקום שאין עוברים לפני כפי שלא להכשיל את בני ביתה באיסור זה.
- ח. **אשה לעבור.** וכן אשה אסורה לעבור כנגד איש המתפלל או אשה אחרת המתפללת שגם היא בכלל האיסור, ולכן יש לאשה להקפיד על זה גם בעזרת נשים.

קטן

- ט. **קטן המתפלל.** י"א שאפשר להקל לעבור לפני קטן המתפלל אפילו כשהגיע לחינוך מאחר שאין להם מחשבה (גמ' חגיגה דף ב' ע"ב) להתפלל כראוי וממילא ליכא לגבם השראת השכינה (א"א בוטשאטש, דעת תורה), כל שכן כשניכר מתנועותיו והנהגתו בשעה שמתפלל שאינו מכוון כראוי (ד' אמות של תפלה סי' ב' הע' ט).
- י. אמנם הרבה גדולים נזהרו גם בקטנים שלא לעבור לפני שגם בשעה שמתפללים שמו"ע (חזו"א, ארחות איש שער י"א סי' ג', הגרש"א הליכות שלמה פ"ח אות ל"ח, מו"ר הגר"י בלויא חנוך לנער פ"א הע' ה').
- יא. **קטן לעבור.** קטן שהגיע לחינוך יש לחנכו שלא לעבור לפני המתפלל (ד' אמות של תפלה סי' א' הי"ג).

רב

- יב. גם רב צריך לקיים דין זה של עובר לפני המתפלל, וראינו הרבה גדולים שהקפידו על זה (ראה סי' ד' אמות של תפלה ח"ב סי' י'), ויש שתיאר לעצמו כאילו שיש קיר לפניו וא"א לעבור (הגר"מ פיינשטיין), וכך דקדק הרבה מו"ר מרן הגאב"ד זצ"ל שלא ישב עד שלא היה מתפלל מאחוריו, וכן לא יצא כשהיה צריך לצאת באמצע התפילה כשהיה צריך לעבור לפני המתפלל.
- יג. **להתפלל לאחוריו של רבו.** לא יתפלל אדם מאחוריו רבו (גמ' ברכות דף כ"ז), שמא יגמור הרב תפילתו קודם להתלמיד ולא יוכל לפסוע לאחוריו אלא יתרחק לצדדים ולא יהא מכוון כנגד אחוריו (רבינו יונה שם, שו"ע סי' צ' סכ"ד ומ"ב שם).
- יד. **הציבור ממתין לרב.** רב או אדם נכבד שסיימו תפילתם בלחש, והשליח ציבור ממתין להם, מותר להם לפסוע ואף שיש מתפלל מאחוריהם כדי שלא לגרום טירחא לציבור בהמתנה עליהם להתחיל חזרת הש"ץ (ערוה"ש סי' ק"ב ס"ג), ועדיף עכ"פ לחזור לצדדים כשהדבר אפשרי.

נכרי

- טו. **סתם עכו"ם.** כשסתם עכו"ם מתפלל, מותר לישראל לעבור לפניו שהרי הוא מתפלל ומשתחוהו להבל וריק.
- טז. **ערבי.** יש הסוברים שערבי שמתפלל [שאינו לו דם על ידי...], מאחר שכוונת תפילה שלו הוא שמתפלל לאלקים ואינו מתפלל לנביא השקר שלהם (רמב"ם באגרת תימן), נחשב שהוא מתפלל לאלקינו ולכן אין לעבור לפניו תוך ד' אמות כשהם מתפללים (שמעתי מהג"ר משה שפירא והגר"ג הכהן רבינוביץ 'בעל הטיב'ים' שכך נהג המהר"ל דיסקין כשהיה בעיר העתיקה ירושלים), וזה נוגע לפעמים כשערבי עושה סיוד או שאר תיקונים בבית יהודי ומתפלל במשך היום בבית היהודי.
- יז. אבל יש אומרים שאין איסור לעבור לפניו, שהרי אף אם מתפללים לאלקינו אין לזה דין קדושת שמו"ע שעומד לפניו השכינה הק' אלא כסתם תפילה (מו"ר הג"ר שמאי קהת הכהן גראס).

מתפלל היושב

- יח. **חולה.** חולה המתפלל שמו"ע בצורת ישיבה ולא בעמידה אסור לעבור לפניו מפני שני הטעמים שכינה וכוונה (לעיל אות ב') (קצות השלחן בבדה"ש סי' כ' סק"ו).
- יט. **מתפלל בישיבה בנסיעה.** אמנם המתפלל בישיבה תוך כדי נסיעה כגון על אוטובוס או במטוס, אין זה שלפניו צריך לעמוד שהרי אין זה מקום מיוחד לתפילה (ע"פ שו"ע סי' ק"ב ס"ג ומ"ב סק"ג).

כמה סברות שהוצעו להתיר בזמנינו

רבים דשים בו

- כ. אחרי שהפוסקים התלוננו והתרעמו על מה שאנו רואין שאין העולם נזהרין כ"כ בדיון של לעבור לפני המתפלל (א"א בוטשאטש, שו"ת מעט מים סי' א' ועוד), יש שטרחו ללמד זכות על כלל ישראל עם סברות וצירופים שונים, והיות שלכתחילה אנו חוששים לשני הטעמים בדיון זה, לבלבול הדעת וכבוד השכינה (לעיל אות ב'), צריך שהסברות להקל ג"כ יתאימו לכתחילה עם שני הטעמים, ונביא כמה מהם.

אין המתפלל רואהו

- כא. **המשלשל טליתו.** יש שהתירו לעבור לפני המתפלל כשעיניו של המתפלל מכוסים בטליתו, וזה מועיל לפי הטעם של בלבול דעת אבל לא לפי הטעם של כבוד השכינה, ומן הראוי לחוש להחמיר (ביאה"ל ד"ה אסור, כף החיים סק"ב), ומ"מ באופן שיש להתיר מטעם שכינה כגון כשהוא לדבר מצוה (לקמן אות ל"א) מותר ואפשר לסמוך על זה.

כב. **עוצם עיניו.** יש שהרחיבו היתר זה של משלשל טליתו על עיניו, גם כשהמתפלל שמו"ע עוצם את עיניו ואינו רואה מה שלפניו, שאז מותר לעבור לפניו שהרי בזה לא יתבלבל ע"י העברתו, ועכ"פ כשיש לו איזה מחיצה בפניו או כשהוא לצורך מצוה, שבזה מסודר גם הטעם משום שכינה (א"א בוטשאטש).

כג. אבל הרבה אחרונים חלקו על זה וכך מבואר מסתימת הפוסקים (שו"ת אז נדברו ח"ג סי' מ"ו), וגם מן הסברא שהרי אין אנו יודעים שכל משך העברת האדם לפניו יישאר עם עינים עצומות, ובכל רגע הוא עשוי לפתוח את עיניו ואז תיכף יתבלבל כשעוברים לפניו, ואינו דומה כלל למכוסה עם טליתו שהמצב קיים כמו שהוא, וגם, המציאות היא שגם בעינים עצומות לפעמים אפשר לזהות תזוזה ולהתפרע. ולכן קשה מאד לסמוך על היתר זה.

בזמנינו אין אנו מכוונים

כד. **משום בלבול.** יש שטרחו למצוא צד זכות מדוע אין רבים מקפידים בהלכות אלו, וכתבו משום שהיום אין אנו מכוונים כ"כ בתפילה כמבואר ברמ"א (סי' ק"א סי"א) ומטעם זה אין אנו חוזרים על ברכת אבות אם לא כיוונו בה אע"פ שמעיקר הדין היינו צריכים לחזור ולהתפלל (ש"ע שם) משום שאף בחזרה יתכן שלא יכוון, וכיון שאין אנו מכוונים כ"כ כראוי, א"כ אין לזה דין שמו"ע שאסור לעבור לפניו (דעת קדושים, דעת תורה), וכפשוטו, הסברא היא להתייר מצד הטעם של בלבול בתפלה שאין אנו מתבלבלים כ"כ משום שאין אנו מכוונים כ"כ, ומבולבלים מתחילה.

כה. אמנם הרבה חולקים על היתר זה, ואדרבה, בגלל שבזמנינו יש קושי לכוון כראוי, כל שכן שאין לעשות פעולות שעלולות להפריע למתפלל שבקל יכול להתבלבל, וגם אותם בעלי סברא אמרו אותה לגבי קטנים או עמי הארץ שפשוט שאין מכוונים ואינם יודעים מה הם מתפללים, אבל לא לגבי שומרי תורה והמדקדקים בהלכה שמשתדלים לכוון כראוי.

כו. **משום שכינה.** יש שאף הרחיבו היתר זה לומר שכיון שאין בזמנינו כוונה, גם משום שכינה אין איסור, שהרי אין דין שמונה-עשרה עליו שתבוא אליו השכינה (א"א שם).

כז. אבל אחרים חלקו ושללו סברא זו, שח"ו לומר שאין השכינה שורה על המתפלל שמו"ע בזמנינו, ואין לסלק השכינה מתפילתנו כדי ללמד זכות על אלו שמזלזלים בהלכות אלו, ועדיף לדקדק על הלכות אלו כדין ולהאמין בדברי חז"ל שהשכינה שורה נגד המתפלל גם בזמנינו על אף שהדור חלש ומכוונים פחות (הקדמה לס' ד' אמות של תפלה).

אם מהני מחילה

כח. דנו הפוסקים האם מהני מחילה בדין זה, דהיינו אם המתפלל יכול למחול לזה שעובר לפניו וכך יהיה מותר לאחרים לעבור לפניו, ואם היה מהני מחילה היינו מרוויחים הרבה בזה, שכל אחד היה יכול למחול לאחרים ולא יעברו איסורים ע"ז.

כט. אלא הסכמת הפוסקים היא שלא מהני מחילה, לא מיבעיא לטעם משום שכינה, שהרי אין על המתפלל למחול כבוד השכינה, אלא אף לטעם של ביטול כוונה, מסתבר שהיתה כוונת חז"ל בתקנתם כדי שלא יתבלבלו תפילותיהן של ישראל, ושוב אין זכות למתפלל למחול על תקנת חז"ל (ס' ד' אמות של תפלה ח"ב סי' א' אות י"ד).

חזק חזק ונתחזק

ל. אחרי שראינו שכל הקולות והסברות להקל בדין זה אינם מוסכמות, וגם בתחילה לא נאמרו ע"י אומרים אלא ללמד קצת זכות על אלו שאינם ממקדקים בזה, אך ודאי שאינם מהווים מקור והיתר למחוק את כל הסיוע משלחן ערוך, ואין לפנינו אלא תקנת חז"ל, שו"ע ונושאי כלים העומדים לנצח נצחים.

דברים שבעבורם מותר לעבור לפני המתפלל

לצורך מצוה

לא. יש שהתירו באופן שצריך לעבור לפני המתפלל לצורך מצוה גמורה ועוברת שא"א לדחותו או להמתין, ולגבי הטעם של שכינה י"ל שכבוד השכינה הוא גם לקיים מצוה כשהמצוה תלויה בזמן ואין זה סתירה לכבוד השכינה (הגר"ש הובא בס' ד' אמות של תפלה עמ' שצ"ט אות ג), ולגבי הטעם של בלבול דעת, צ"ל דנכלל היא בתקנת חז"ל שבמקום מצוה מותר ליכנס לתוך ד' אמות של המתפלל אע"פ שיכול להיות שזה יפריע מכוונתו.

לב. גם כשקיים היתר לצורך מצוה, מ"מ יש לו למעט כמה שיכול מלעבור מפני המתפלל ולבחור בחילופין, וכן עדיף אם יעבור באופן שזה רק לפניו בצדדים.

לג. מנהג או ענין. כשיש איזה מנהג או ענין שרוצה לקיים אבל אינו מצוה גמורה, אסור לעבור לפני המתפלל מפני שאין לו להפסיד תפלת אחרים עבור זה.

נדבת ירידנו הרה"ג ר' **שלמה ווקס שליט"א**
 מחשובי הלומדים ג"ג לונדון
 לרגל הכנסת בנו כמר **חיים אברהם** נ"ו לעל התורה והמצוות עליה לתורה שבת פ' חיי שרה בבית"ד שיערי תפילה ברכת מזל טוב שגורה לאביו הר"ר **אהרן ווקס הי"ו** ולחמיו הר"ר **יעקב פריעד הי"ו**

לד. **מצוה דרבים.** מותר לעבור לפני המתפלל כשהוא מצוה דרבים, כגון להשלים מנין באופן שאין להם מנין בלעדיו, או כדי ללמד תורה לרבים.

ברכת כהנים

לה. **הכהן.** כהנים שהולכים לרחוץ ידיהם קודם ברכת כהנים, או שעולים לדוכן לישא כפיהם, כשאין דרך אחרת, מותר להם לעבור לפני המתפלל, שהרי זה מצוה עוברת ומצוה דרבים, וכשיש שני כהנים הרי הוא גם מצוה מן התורה (הגר"ח קנייבסקי בשם החזו"א).

לו. **הלוי.** לוי שרוצה לצאת כדי לרחוץ ידיהם של הכהן, אין לו לעבור לפני המתפלל שהרי אין זה לעיכובא (ד' אמות של תפלה ח"ב סי' ז' הע' 84).

לז. **לעמוד לפני הכהן.** אלו שעומדים במזרח ורוצים ללכת אחורה כדי לעמוד לפני הכהן (שבילי דוד סי' ק"ב), וכן אלו שבאים מכל שטחי בית הכנסת כדי לעמוד ממש לפני הכהנים בשעת ברכתם, אין להם לעבור לפני המתפללים עבור זה, שאין זה אלא מנהג ואינו מצוה גמורה.

גבאי צדקה

לח. **אסיפת צדקה באמצע התפלה.** היות שאין אסיפת צדקה מצוה עוברת ואין זו מצוה הקשור לתפלה דוקא, א"כ אין היתר לעבור לפני המתפלל כדי לאסוף צדקה, שהרי יכולים להמתין עד אחר שגומרים שמו"ע, ולפעמים מריבוי אוספי צדקה באמצע התפלה, הם באמת מפריעים ומבלבלים את המתפללים, ובפרט כשהם מקשקשים עם המטבעות בידיהם או בקופת הצדקה.

לט. מן הראוי שלא יסתובבו גבאי צדקה בשעת קריאת שמע (מ"ר בספרו צדקה ומשפט פ"א הע' ד'), וכן אולי בברכות קריאת שמע (תשובות והנהגות ח"א סי' ס"א), וכן בשעה שעומדים לשמונה עשרה, אף לקבץ מאלו שעדיין לא התחילו שמו"ע, שהרי הם עוברים לפני המתפלל ואסור כנ"ל, וכן בחזרת הש"ץ (פמ"ג משב"ז י"ד סי' רמ"ז סק"ג, א"א סי' קל"ב סק"א), וכן בקריאת התורה (מ"ב סי' צ"ב סי"י) וכשאומרים 'הלל' (הליכות שלמה ח"א פ"ז סי' ד').

מ. **תקנה.** ולכן מה טוב היה אם גבאי בית המדרש היה מתקן תקנה עם מודעה שלא יאספו צדקה מ"שתבח' עד אחר 'אשרי ובא לציון, כך שלא יבוא המתפללים לידי בלבול והפרעות בתוך תפילתם בחלקי התפילה שאסור להפריע בהם, כמו שראינו בכמה בתי מדרש שתקנה כזו כבר קיימת כי צריכים אנו לשמור ולחזק את קצת הכוונה בתפלה שנשארה לנו.

מא. וכדי שלא יוזק הגבאי צדקה מתקנה גדולה כזו, כדאי שכל אחד יתן להם קצת יותר ממה שהיה נותן כשמקיימים התקנה, כ'אגר נטר'.

קריאת התורה

מב. אם קראוהו לתורה מותר לעלות ולעבור לפני המתפלל, וכן לבעל קורא מותר לגשת לבימה ושליח ציבור לעמוד כשאין אחר אע"פ שעובר בדרכו לפני המתפלל, מפני שהוא מצוה דרבים.

מג. **להסתכל בס"ת בשעת הגבהה.** אין לעבור לפני המתפלל כדי להסתכל באותיות התורה בשעת הגבהה שאין זה מצוה גמורה.

לעשיית צרכיו

מד. אם צריך אדם לצאת מבית הכנסת לעשיית צרכיו, והוא במצב שאם לא יצא יעבור על איסור ד'בל תשקצו' דהיינו שהוא דחוף, מותר לו לעבור כנגד המתפלל (א"א בוטשאטש סי' ק"ב).

איסור ישיבה ליד המתפלל

איסור ישיבה ליד המתפלל

מה. **כשאינו עוסק בתפילה.** כשאדם אינו עוסק בשום תפילה אלא יושב דומם, אסור לו להתיישב תוך ד' אמות של המתפלל שמו"ע, מלפניו ד' אמות וי"א כמלא עיניו, ומן הצדדים וכן בצדדים מלפניו אסור רק תוך ד' אמות, וי"א שגם מאחוריו אסור ד' אמות (שו"ע סי' ק"ב סי"א).

מו. **כשעוסק בתורה.** כשהאדם היושב עוסק בתורה בפה, י"א שמוותר לשבת תוך ד' אמות של מתפלל (שו"ע שם), ומ"מ לכתחילה לא ישב לפניו ולצדדיו תוך ד' אבל לאחוריו מותר, אם לא בשעת הדחק (מ"ב סק"ז) כגון שהוא חלש, או שאין לו מקום אחר לשבת חוץ לד' אמות (כף החיים סק"ז).

מז. **כשעוסק בתפילה.** כשהיושב עוסק באחד מחלקי התפילה אפילו באמירת 'איזהו מקומן' מותר לשבת תוך ד' אמות מן הצדדים ומלפניו בצדדים. ולפניו, י"א שמוותר תוך ד' אמות (דיעה ראשונה בשו"ע, פ"ח), וי"א שאסור תוך ד' אמות (בדעת שו"ע), וי"א שאסור כמלוא עיניו (י"א בשו"ע ומ"ב בשם אחרונים).

נדבת ירידנו הרה"ג
 ר' **יחזקאל פייגענבוים שליט"א**
 מחשובי אברכי ישיבת מיר
 לרגל השואה בננו המופלא המצויין
 ר' **יעקב מרדכי נ"ו**
 מחשובי ומכבירי תלמידי ישיבת פוניבז'
 עכ"פ: בת הרה"ג
 ר' יהודה לייב **אריה הנדלר**
 שליט"א מת"ח המופלגים בירושלים
 ברכת מזל טוב נשגב לסבים
 הרה"ח ר' מנחם מנדל פייגענבוים שליט"א
 הנאון ר' יצחק הלוי סאלאוויצ' שליט"א
 הרב ר' יחזקאל דוד הנדלר שליט"א

נדבת ירידנו הרה"ח ר'
הלל אהרן הכהן
 שווארץ לרגל הכנסת
 בנו משולם פייביש
 לביתו של א"א
 ברכת מזל טוב נשגב
 לאביו הרה"ג ר' **משה**
פריץ הכהן שווארץ
 שליט"א רב ביהמ"ד קול
 אריה לייקוואד
 ולחמיו הרה"ח ר' **אברהם**
אהרן וויינגרטן
 שליט"א לייקוואד
 מח"ס בירורי הלכות

